

CEZAEVLERİ VE ADLİYELERDE HUKUKA VE İNSAN HAKLARINA UYGUN PANDEMİ KURALLARI DÜZENLENMELİDİR

COVID-19 pandemisinin ülkemizde görüldüğü Mart 2020 tarihinden itibaren cezaevlerinde ve adliyelerde corona virüsünün yayılmasını önlemeye ilişkin tedbirler alınmaya başlanmıştır.

Ne yazık ki bu dönemde pandeminin cezaevlerindeki yaygınlığı konusunda yeterli şeffaf bilgiye sahip olmadık. Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğü'nün pandemi döneminde yaptığı dört açıklamada sunulan bilgiler, sahadan edinilen bilgiler ile örtüşmemektedir.

Pandemiye karşı cezaevlerinde alınan önlemlerin biçimi sağlık hizmetlerine erişimin önünde büyük bir engel oluşturmuş, aynı zamanda mahpusların tecritine ve izolasyonuna neden olmuştur. Bu durum sadece mahpusları değil onların yakınlarını ve vekillerini de olumsuz etkilemiştir. Adalet Bakanlığı bu dönemde insan hakları, hukuk ve sağlık örgütlerinin bu konudaki uyarılarına sessiz kalmıştır.

Adalet Bakanlığı'nın sürdürmeye devam ettiği ve geline bu aşamada haklı ve bilimsel bir sebebe dayanmayan pandemi önlemleri; cezaevlerinde mahpusların bir işkence yöntemi olan tecrite maruz kalmasına sebebiyet vermekte ve hak ettikleri insani yaşam koşullarına erişmesine engel teşkil etmektedir.

Mahpuslar bir buçuk yılı aşkın süredir yakınları ve avukatları ile uygun ortamlarda görüşmemektedir. Avukatların bu dönemde mahpus olan müvekkilleri ile elden bilgi paylaşımları ortadan kaldırılmış, yüz yüze yapılması gereken görüşmeler bir paravanın arkasından gerçekleştirilmiş, avukat-müvekkil gizliliği içerisinde kalması gereken bilgilerin paylaşımı sınırlandırılmıştır. Bu kısıtlamalar, mahpusların görülmekte olan davalarında ciddi hak kayıplarına neden olmaktadır.

Pandemi döneminde yaşanan en büyük sıkıntılardan birisi de mahpusların sağlık hizmetlerine erişememesi olmuştur. Bu dönemde mahpusların cezaevlerinden sağlık merkezlerine sevk edilmeleri ile ilgili birçok sıkıntı yaşanmıştır. Birçok zorluğu aşmış sağlık merkezlerine ulaşabilen mahpuslar gittikleri sağlık merkezlerinden dönüşte 14 gün izolasyona maruz kalmışlardır. Bütün bu önlemler Coronavirüsün toplum içinde yaygın olarak görüldüğü dönemlerde makul olsa da önlemlerin normalleşme döneminde sürdürülüyor olması mahpusların sağlığa erişim hakkının ihlaline yol açmaktadır.

Adalet Bakanlığı pandemi döneminde ağır hasta mahpusların tahliye edilmeleri ile ilgili yapılan çağrılara sessiz kalmıştır. Bu dönemde hastalıkları nedeniyle birçok mahpus sağlık merkezlerine ulaşmadan yaşamlarını yitirmiştir.

Duruşma salonlarında da cezaevlerine benzer bir süreç yürütülmektedir. Adliyeler yaşamın birçok alanında normalleşme olmasına rağmen normalleşmenin olmadığı mekanlar olmaya devam etmektedir.

Mahpuslar duruşma salonlarına fiziken getirilmeyerek yalnızca SEGBİS sistemi üzerinden cezaevine bağlanmak suretiyle mahkemelerdeki duruşmalarına ses ve görüntü bilişim sistemi ile katılabilmektedirler. SEGBİS aracılığıyla bağlantı kurulan mahpus ile sağlıklı bir iletişim kurulamayacağı ve bunun kişinin adil yargılanma hakkı ve duruşmada hazır bulunma hakkı önünde engel teşkil ettiği açıktır. Kaldı ki Anayasa Mahkemesi'nin 06.02.2020 karar tarihli, 23.06.2020 tarihli 31164 sayılı Resmi Gazete'de yayınlanan kararında; kişinin SEGBİS aracılığı ile

duruşmaya katılmasının Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki duruşmada bizzat hazır bulunma hakkını ihlal ettiği açıkça belirtilmiştir.

Bununla birlikte açık (aleni) yargılamalarda duruşma salonlarına avukatlar ve taraf yakınları dahil izleyici alınmamaya devam edilmektedir.

Yukarıda ayrıntılı olarak açıkladığımız üzere; Adalet Bakanlığı'nın şeffaf yürütmediği pandemi süreci ne yazık ki sağlığa erişim hakkı ve adil yargılanma hakkı ihlallerine neden olmaya devam etmektedir.

Neredeyse toplumsal yaşamın her alanında pandemi ile ilgili normalleşme düzenlemeleri yapılırken cezaevleri ve adliyelerde normalleşmeye ilişkin gerek Adalet Bakanlığı gerekse Sağlık Bakanlığı tarafından hiçbir düzenleme yapılmamış olması kabul edilebilir değildir.

Geldiğimiz noktada, cezaevlerindeki mahpusların yüzde kaçının aşı olduğu bilinmemekle birlikte, cezaevlerindeki aşılama oranının toplum aşılama oranının üzerinde olduğu tahmin edilmektedir. Hal böyle iken cezaevlerinde aşı olmuş bir mahpusun, aşı olmuş bir yakını ya da avukatı ile açık görüş yapmasında ne tür bir sakınca olabilir?

Pandemi döneminde mahpusların yaşadığı diğer önemli sıkıntılar da; sosyal olanaklarının ve havalandırmaya çıkmalarının kısıtlanmış olmasıdır. Cezaevlerinde mahpusların zaten dışarıdaki hayattan ve yakınlarından izole edilmiş iken bir de birbirlerinden izole edilmesinin akla yatkın bir sebebi olabilir mi?

Normalleşme kapsamında aşı olmamış bireyler birçok mekana son 48 saat içerisinde yapılmış negatif COVID-19 PCR test sonucu ile girebiliyorken cezaevlerinde avukat ve mahpus yakınlarının mahpus ile yapacağı görüş için neden benzer düzenlemeler getirilmemektedir? Mahpuslar neden avukatları ve yakınları ile normalleşme kapsamındaki diğer toplumsal alanlarda yapılan düzenlemeler doğrultusunda açık görüş yapamamakta ve avukatları ile belge paylaşımında bulunamamaktadır?

Bizler hukuk ve sağlık meslek örgütleri olarak sağlığın bedensel, ruhsal ve sosyal iyilik hali olduğunu ve pandemi nedeniyle insan bedenini korumaya dönük önlemlerin insanın sosyal ve psikolojik önceliklerini de içerecek şekilde gerçekleştirilmesi gerektiğini vurgulamak isteriz. Pandemiye ilişkin alınacak önlemlerin insan haklarına ve insan onuruna yaraşır şekilde alınması Adalet Bakanlığı'nın birincil önceliği olmalıdır.

Pandemide cezaevleri ve adliyeler ile ilgili önerilerimizi kamuoyu ile paylaşmak isteriz:

- 1- Hukukçular ve mahpus yakınları için açık görüşler diğer toplumsal alanlardaki pandemi kuralları ile uyumlu olacak şekilde en kısa sürede başlatılmalıdır.
- 2- Mahpusların havalandırmaya çıkış saatlerinin ve sosyal imkanlarını kullanmalarının önündeki engeller ivedilikle kaldırılmalıdır.
- 3- Duruşma salonlarına mahpusların fiziken gelişi ile ilgili kısıtlılık ortadan kaldırılmalıdır.
- 4- Aleni yargılama ilkesi uyarınca duruşma salonlarına avukat ve taraf yakını izleyicilerin katılımının önündeki engeller kaldırılmalıdır.
- 5- Mahpusların cezaevlerinden sağlık merkezlerine ulaşmalarının önündeki engeller kaldırılmalı, sağlık merkezlerinden cezaevlerine dönüşlerinde uygulanagelen 14 günlük izolasyon uygulamasına son verilmelidir.

İstanbul Barosu

İstanbul Tabip Odası